

**TABIIY FANLARNI O'QITISHDA TALABALARNING NUTQ
KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA CLIL YONDASHUVNING
YO'NALISHI VA AHAMIYATI**

Muxamedalieva Shaxnoza Abduxalilovna

Annotatsiya: *Tabiiy fanlarni o'qitishda talabalarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda CLIL yondashuvi o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. CLIL (Content and Language Integrated Learning) – bu mazmun va tilni birlashtirgan o'qitish yondashuvi bo'lib, unda tabiiy fanlar darslari orqali chet tilini o'rganish imkoniyati yaratiladi. Bu yondashuv nafaqat fan bilimlarini chuqurlashtirish, balki til ko'nikmalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu tezisda tabiiy fanlarni o'qitishda talabalarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda CLIL yondashuvning yo'nalishi va ahamiyati haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *CLIL yondashuv, tabiiy fanlar, nutq ko'nikmalari, konseptsiyalar, kommunikativ kompetentsiya, dars, ta'lim.*

CLIL yondashuvi tabiiy fanlarni o'qitishda o'quvchilarni faollashtirishga, ularning nutq faoliyatini oshirishga yordam beradi. An'anaviy darslarda ko'pincha o'quvchilar passiv tinglovchilar bo'lib qoladi, ammo CLILda ular faol ishtirok etishga undaladi. Masalan, dars davomida o'quvchilar o'z fikrlarini chet tilida ifoda etishga, ilmiy tushunchalarni til orqali tushunishga intiladi. Bu esa nutq ko'nikmalarining samarali rivojlanishiga olib keladi. Tabiiy fanlarni o'qitishda CLIL yondashuvi yordamida o'quvchilar nafaqat yangi ilmiy konseptsiyalarni o'rganadilar, balki bu konseptsiyalarni chet tilida ifodalash orqali tilni amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon o'quvchilarning so'z boyligini kengaytiradi, grammatikani mustahkamlaydi va kommunikativ kompetentsiyalarini oshiradi. Shuningdek, CLIL yondashuvi o'quvchilarning tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi, chunki ular darsda faqat bilim olish bilan cheklanmay, balki o'z fikrlarini asoslashga majbur bo'ladilar.[1]

CLIL yondashuvi tabiiy fanlarni o'qitishda o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda interfaol metodlarni qo'llashni taqozo etadi. Bu metodlar orasida guruh ishlari, muhokamalar, loyiha asosida o'qitish va taqdimotlar muhim o'rin tutadi. Ushbu faoliyatlar o'quvchilarni o'z fikrlarini aniq va ravon ifoda etishga o'rgatadi, shuningdek, ularning tinglash va tushunish ko'nikmalarini ham oshiradi. Shu tariqa, CLIL yondashuvi nafaqat til o'rgatishga, balki tabiiy fanlarni chuqurroq anglashga ham xizmat qiladi. CLIL yondashuvi o'qituvchilardan ham yuqori malaka va tayyorgarlikni talab qiladi. O'qituvchi nafaqat fan sohasida, balki chet tilida ham yetarli bilimga ega bo'lishi lozim. U darsni samarali tashkil etish, o'quvchilarning til va mazmunni bir vaqtda o'zlashtirishini ta'minlash uchun innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashi zarur. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarning nutq faoliyatini muntazam ravishda baholab borishi va ularni rag'batlantirishi lozim.[2]

CLIL yondashuvi tabiiy fanlarni o'qitishda o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda madaniy kontekstni hisobga olishni ham taqozo etadi. Til va mazmun integratsiyasi jarayonida o'quvchilar turli madaniyatlar bilan tanishadilar, bu esa ularning dunyoqarashini kengaytiradi va kommunikativ madaniyatini oshiradi. Shu bilan birga, CLIL yondashuvi o'quvchilarda tilga bo'lgan qiziqishni uyg'otadi, bu esa ularning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Tabiiy fanlarni o'qitishda CLIL yondashuvining yana bir muhim jihati – bu o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishdir. CLIL darslarida o'quvchilar o'z bilimlarini mustaqil ravishda chuqurlashtirishga, qo'shimcha manbalardan foydalanishga o'rgatiladi. Bu esa ularning o'qishga bo'lgan mas'uliyatini oshiradi va o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi.[3]

Shuningdek, CLIL yondashuvi o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Darslarda ko'pincha guruh ishlari va jamoaviy loyihalar tashkil etiladi, bu esa o'quvchilarni hamkorlikka o'rgatadi, ularning kommunikativ va ijtimoiy kompetentsiyalarini oshiradi. Natijada, o'quvchilar nafaqat fan va til bilimlarini, balki jamoadagi o'zaro munosabatlarni ham rivojlantiradilar. CLIL yondashuvi tabiiy fanlarni o'qitishda o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini

rivojlantirishda samarali vosita sifatida ko‘plab ilmiy tadqiqotlarda tasdiqlangan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, CLIL yondashuvi yordamida o‘quvchilar nafaqat fan bilimlarini yaxshiroq egallaydilar, balki ularning til ko‘nikmalari ham sezilarli darajada oshadi. Bu esa ularni kelajakda xalqaro miqyosda raqobatbardosh kadrlar sifatida tayyorlashga xizmat qiladi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, tabiiy fanlarni o‘qitishda talabalarning nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishda CLIL yondashuvi juda muhim va samarali hisoblanadi. Bu yondashuv o‘quvchilarning til va mazmunni bir vaqtda o‘zlashtirishini ta’minlab, ularning kommunikativ, tanqidiy fikrlash va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi. CLIL metodikasi o‘qituvchilardan yuqori malaka talab qilsa-da, uning qo‘llanilishi ta’lim sifatini oshirishga, o‘quvchilarning mustaqil va faol o‘rganishiga xizmat qiladi. Shu sababli, tabiiy fanlarni o‘qitishda CLIL yondashuvini keng joriy etish ta’lim tizimining rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kurbanova Husniya Shuhrat qizi. “Til va adabiyot, chet tillarni o‘qitishning zamonaviy kompetensiyasini rivojlantirishda CLIL yondashuvi.” Guliston davlat universiteti nashriyoti, 2022.
2. Abdullayeva Dilnoza. “Tabiiy fanlarni o‘qitishda CLIL texnologiyasining o‘quvchilarning nutq ko‘nikmalarini shakllantirishdagi roli.” Pedagogika ilmiy jurnali, Toshkent, 2023.
3. Ergasheva Nilufar. “CLIL yondashuvi yordamida tabiiy fanlar darslarida kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirish.” O‘zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti, 2021.
4. Toshpo‘latova Saodat. “Tabiiy fanlarni o‘qitishda STEAM va CLIL integratsiyasi.” Ilmiy maqola to‘plami, Toshkent, 2023.
5. Islomova Gulchehra. “CLIL yondashuvi va o‘quvchilarning nutq faoliyatini rivojlantirish.” Fan va ta’lim jurnali, Toshkent, 2022.

6. Mamatqulova Dilbar. “Tabiiy fanlarni o‘qitishda nutq ko‘nikmalarini shakllantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.” Andijon davlat universiteti nashriyoti, 2023.
7. Qodirov Jamshid. “CLIL texnologiyasi asosida tabiiy fanlarni o‘qitishda kommunikativ yondashuv.” Ilmiy ish, Samarqand, 2022.
8. Karimova Nodira. “CLIL yondashuvi yordamida talabalarning til va fan bilimlarini birlashtirish.” Oliy ta’limda innovatsiyalar, Toshkent nashriyoti, 2023.